

Krzysztof Kukuła, Aneta Bylak, Andrzej Wojton, Stanisław Tabasz
Uniwersytet Rzeszowski, Katedra Biologii Środowiska
35–959 Rzeszów, ul. Cegielniana 12
kkukula@univ.rzeszow.pl

Received: 9.06.2008
Reviewed: 3.07.2008

NOWE STANOWISKO MINOGA STRUMIENIOWEGO *LAMPETRA PLANERI* (BLOCH, 1784) W DORZECZU GÓRNEGO SANU

The new locality of the European brook lamprey *Lampetra planeri* (Bloch, 1784) in the upper San River basin

Abstract: New locality of European brook lamprey *Lampetra planeri* (Bloch) was found in the Bieszczady Wysokie (High Bieszczady) Mts. Occurrence of larvae of this species was revealed in the Syhłowaty Stream at the altitude 750 m a.s.l.

Key words: brook lamprey, new locality, mountain stream, Bieszczady National Park, Poland.

Rodzina minogowatych *Petromyzontidae* w wodach Polski jest reprezentowana przez 4 gatunki (Brylińska 2000) należące do trzech rodzajów. Rodzaj *Lampetra*, do którego zaliczany jest słodkowodny minóg strumieniowy *Lampetra planeri* (Bloch), należy do podrodziny *Lampetrinae* (Nelson 2006).

Ciało minogów jest bezłuskie, pokryte śluzem. Posiadają tylko płetwy nieparzyste oraz siedem zewnętrznych otworów skrzelowych. Otwór gębowy form dorosłych jest otoczony przyssawką, na której znajdują się rogowe zęby, będące najczęściej wykorzystywaną cechą w oznaczaniu gatunków (Gąsowska 1962; Brylińska 2000). Ponieważ larwy nie posiadają jeszcze wykształconej przyssawki, określenie ich przynależności gatunkowej jest bardziej skomplikowane. W tym przypadku zwraca się uwagę m.in. na kształt płetwy ogonowej i pigmentację (Rembiszewski 1971).

Minóg strumieniowy preferuje górne partie niewielkich cieków wyżynnych i podgórskich. Spotykany jest także w niższych położeniach na obszarach górskich (Witkowski 1995; Marszał 2001). Larwy robakowatego kształtu, posiadające oczy ukryte pod skórą, aż do metamorfozy żyją zagrzebane w podłożu (Rolik i Rembiszewski 1987; Witkowski 2000). Natomiast po przeobrażeniu w obrębie

rodzimego ciekę odbywają krótkie wędrówki na tarło do miejsc o szybszym przepływie, z dobrze natlenioną wodą i żwirowo-kamienistym dnem. Okres larwalny trwa od 3–6 lat, zaś formy dorosłe giną w ciągu dwóch, trzech tygodni po złożeniu ikry (Gąsowska 1962; Balon 1964; Rolik i Rembiszewski 1987).

Zasięg minoga strumieniowego w rzekach zlewiska Bałtyku jest zwarty. Gatunek ten występuje również w zlewisku Morza Północnego, Wielkiej Brytanii, Irlandii, a także na kilku innych izolowanych stanowiskach (Witkowski 2000). Minóg strumieniowy był kiedyś w Polsce szeroko rozpowszechniony. Obecnie na skutek prowadzonych melioracji, prostowania koryt oraz zanieczyszczenia wód jest znacznie rzadszy, a w wielu rzekach wyginął lub stał się gatunkiem silnie zagrożonym. Niezbędne stało się objęcie gatunku ścisłą ochroną prawną (Witkowski i in. 1999; Witkowski 2001; Kukuła i Sandor 2003).

W trakcie prowadzonych w dorzeczu górnego Sanu badań ichtiologicznych 2 i 3 czerwca 2008 roku, złowiono w potoku Syhłowaty dwie larwy minoga strumieniowego (Ryc. 1). Stanowisko znajdowało się na wysokości ponad 750 m n.p.m. (Ryc. 2). Maksymalna prędkość wody w nurcie wynosiła tu 1,549 m/s, temperatura wody 12,5°C, pH 7,9; przewodnictwo 212,1 μ S, a zawartość tlenu 9,0 mg/l.

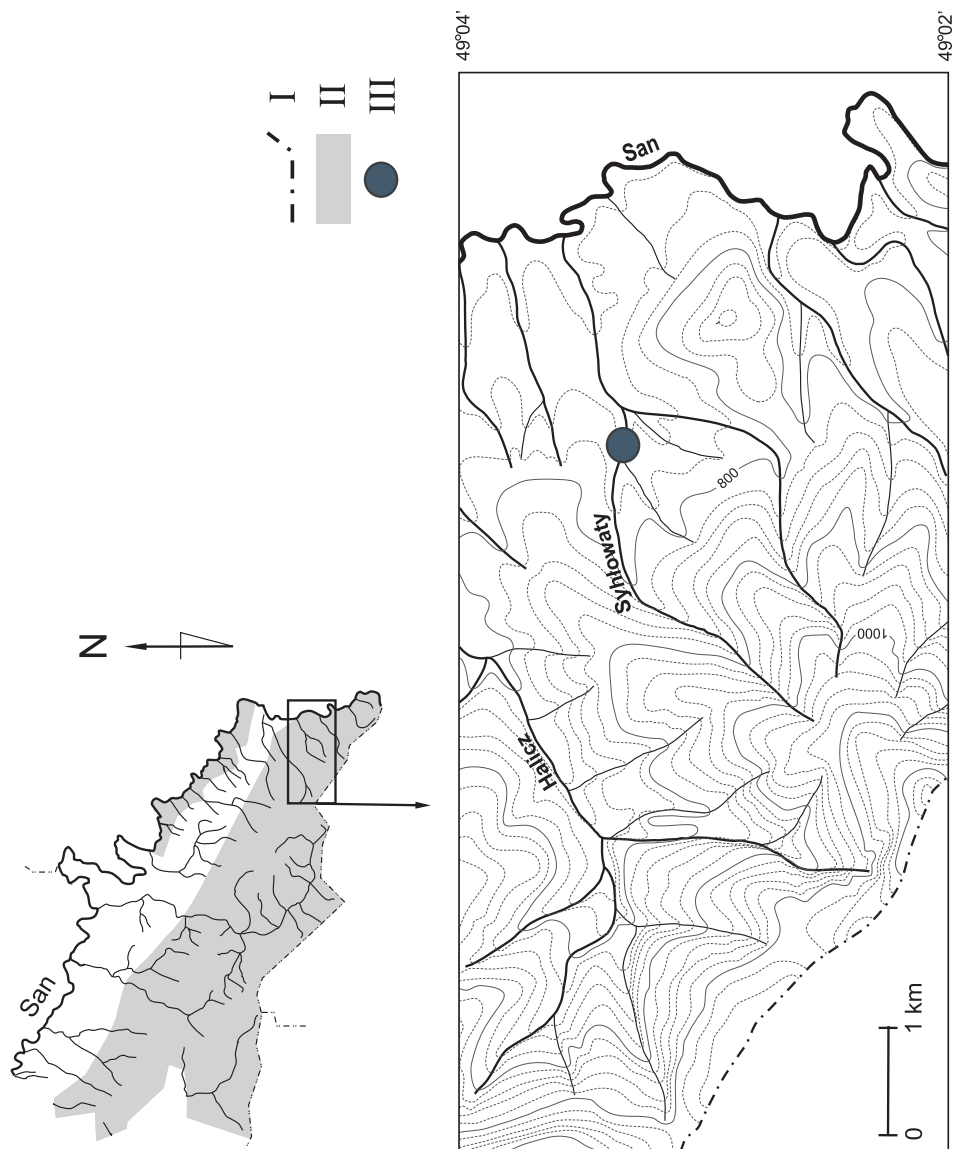

Ryc. 1. Larwa minoga strumieniowego *Lampetra planeri* (Bloch) złowiona w potoku Syhłowaty (rys. A. Bylak).

Fig. 1. Larva of a European brook lamprey *Lampetra planeri* (Bloch) caught in the Syhłowaty Stream.

Złowione larwy miały po 160 mm długości. Po zmierzeniu i dokładnym sfotografowaniu wypuszczono je w miejscu połowu. Przy oznaczaniu jako cechy diagnostyczne wykorzystano kształt płetwy ogonowej oraz pigmentację ciała, która wg Rembiszewskiego (1971) jest już całkowicie rozwinięta u osobników o długości ciała powyżej 60 mm.

Minóg strumieniowy *L. planeri* ma wąskie spektrum siedliskowe (Marszał 2001), a ilość odpowiednich miejsc w Bieszczadach jest prawdopodobnie ograniczona. Rembiszewski (1971) oraz Witkowski (2001) podają dla Bieszczadów stanowiska z lat 60. XX wieku w potoku Smolnik, w Sanie w Rajskim oraz w ujściu Solinki. Stwierdzenie minoga strumieniowego w potoku Syhłowaty jest do tej pory pierwszym na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego i w tej części Bieszczadów Wysokich (Kukuła 2000). Niewiele jest też informacji o tak wysoko położonych stanowiskach w polskich Karpatach.

Ryc. 2. Lokalizacja stanowiska badawczego w potoku Syhłowaty; I – granice państwa, II – obszar Bieszczadzkiego Parku Narodowego, III – stanowisko badawcze.

Fig. 2. Location of sampling sites in the Syhłowaty Stream; I – state border, II – territory of the Bieszczady National Park, III – sampling site.

Literatura

- Balon E. K. 1964. Spis i ekologiczna charakterystyka słodkowodnych kręgloustych i ryb Polski. Polskie Archiwum Hydrobiologii 12, 2: 233–251.
- Brylińska M. (red.). 2000. Ryby słodkowodne Polski. PWN, Warszawa, 521 s.
- Gąsowska M. (red.). 1962. Klucze do oznaczania kręgowców Polski. Część I Kręglouste – *Cyclostomi*, Ryby – *Pisces*. PWN, Warszawa, 239 s.
- Kukuła K. 2000. Fauna ryb rzek i potoków bieszczadzkich. W: Głowaciński Z. (red.). Monografie Bieszczadzkie tom IX. Kręgowce Bieszczadów Zachodnich ze szczególnym uwzględnieniem Bieszczadzkiego Parku Narodowego, Ustrzyki Dolne, ss. 9–28.
- Kukuła K., Sandor J. 2003. Fishes and lampreys. W: Witkowski Z. J., Król W., Solarz W. (ed.). Carpathian list of endangered species. WWF and Institute of Nature Conservation, Polish Academy of Sciences, Vienna – Krakow ss. 35–38.
- Marszał L. 2001. Rozmieszczenie minoga strumieniowego *Lampera planeri* (Bloch) i minoga ukraińskiego *Eudontomyzon mariae* (Berg) w rzekach Polski środkowej. Roczniki Naukowe PZW 14, Suplement: 313–321.
- Nelson J. S. 2006. Fishes of the World. Fourth edition. John Wiley and Sons, Inc., Hoboken, New Jersey, 601 ss.
- Rembiszewski J. M. 1971. Minogi dorzecza Sanu i Strwiąża. Fragmenta faunistica 20: 545–553.
- Rolik H., Rembiszewski J. M. 1987. Ryby i kręglouste (*Pisces et Cyclostomata*). PWN, Warszawa, 314 ss.
- Witkowski A. 1995. Stan obecny i perspektywy ochrony minogów *Petromyzonidae* w Polsce. Chrońmy Przyrodę Ojczystą 4: 19–29.
- Witkowski A. 2000. Minóg strumieniowy *Lampetra planeri*. W: Brylińska M. (red.). Ryby słodkowodne Polski. PWN, Warszawa, ss. 154–148.
- Witkowski A. 2001. *Lampetra planeri* (Bloch, 1784) Minóg strumieniowy W: Głowaciński Z. (red.). Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce. PWRi L, Warszawa, s. 325–327.
- Witkowski A., Błachuta J., Kotusz J., Heese T. 1999. Czerwona lista słodkowodnej ichtiofauny Polski. Chrońmy Przyrodę Ojczystą 4: 5–19.